

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора, члена-кореспондента НАПН України
Спіріна Олега Михайловича
на дисертаційне дослідження Осадчої Катерини Петрівни
«Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх
учителів до тьюторської діяльності», представлене
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Посилення уваги до індивідуалізації освіти та її забезпечення засобами інформаційно-комунікаційних технологій актуалізує питання удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. Дійсно, сучасний учитель має адаптуватися до вимог інформаційного суспільства, реалізовувати індивідуальний підхід до навчання, здійснювати педагогічний супровід індивідуальних освітніх програм учнів. Саме тому в закладах вищої освіти майбутні вчителі мають отримувати ґрунтовну підготовку до тьюторської діяльності. Актуальність дослідження підсилює низка суперечностей, встановлених дисертанткою. Тому дослідження К.П. Осадчої, метою якого є обґрунтування теоретико-методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, є актуальним і своєчасним.

Наукова новизна одержаних результатів. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на результати, що мають вагому наукову новизну. По-перше, заслуговує на увагу обґрунтована авторкою структура тьюторської компетентності вчителя закладу загальної середньої освіти, що включає такі компоненти: сугестивний, психологічний, педагогічний, організаторський, інформаційно-технологічний, методичний, комунікативний, перцептивний та науково-дослідницький. По-друге, цінними є розроблені концепція та модель професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти, а

також визначені кваліфікаційні характеристики тьютора, дескриптори п'яти рівнів Національної рамки кваліфікацій для тьютора та трудові функції тьютора на основі вимог до змісту та умов його праці. Поряд із цим вперше розроблено й обґрунтовано організаційно-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, визначено періодизацію становлення та розвитку тьюторства в Україні, здійснено класифікацію напрямів використання зарубіжного досвіду підготовки тьюторів, що мають адаптаційний потенціал в Україні.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, а їх кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Детальне ознайомлення з дисертацією дає підстави стверджувати, що підхід здобувачки до наукової роботи відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю. Варто відзначити чітку структуру роботи, логічність її викладу та обґрунтованість наведених висновків, що базуються на використанні різних методів наукового пошуку. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження використано комплекс методів: загальнонаукові – аналіз і синтез, індукція і дедукція, історичний і логічний методи, абстрагування, моделювання, гіпотетичний та системний методи; теоретичні – аналіз психолого-педагогічної й науково-методичної літератури з проблеми дослідження, історико-педагогічний, комплексний, теоретичний і порівняльний аналіз, узагальнення та систематизація наукових джерел, структурування й узагальнення, прогнозування; емпіричні – опитування, анкетування, аналіз роботи вчителів, бесіди, педагогічний експеримент; статистичні – кількісний і якісний аналіз даних, статистичне опрацювання результатів, групування, таблиці, рисунки.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура дослідження, його зміст, результати, висновки, викладені в авторефераті, відображають основні положення дисертації. Дисертація складається з анотацій, списку наукових

праць, списку умовних скорочень, вступу, шести розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність обраної проблеми; науково коректно визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, його методологічну і теоретичну основу, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення, особистий внесок здобувачки, наведено відомості про апробацію та упровадження результатів. Логіка і послідовність викладу тексту наукової праці в цілому відповідають вирішенню поставлених завдань.

У першому розділі проаналізовано базові поняття дослідження в українському та зарубіжному науковому просторі, висвітлено сутність та зміст тьюторської діяльності вчителя, проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності у педагогічній теорії та подано методологію дослідження професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

Позитивної оцінки заслуговує здійснена класифікація базових понять у групи, що розкривають різні аспекти дослідження професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. Цілком слушною є думка про те, що проблемне поле наукового пошуку зумовлює необхідність розкриття суті й уточнення таких понять дослідження як «тьюторська діяльність», «тьютор», «тьюторський супровід», «тьюторська компетентність». У межах розкриття сутності та змісту тьюторської діяльності вчителя доцільно вказується на спільні і відмінні характеристики такої діяльності з дітьми різного шкільного віку, спираючись на вікові особливості учнів початкової, основної та старшої школи. Схвальним є те, що окреслено методологію дослідження на 4-х рівнях: філософському, загальнонауковому, гносеологічному та технологічному.

У другому розділі подано історико-педагогічний аналіз становлення та розвитку тьюторства в освіті України, здійснено аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в освітній практиці, виділено і описано сучасні моделі підготовки педагогів до здійснення тьюторської діяльності в Україні.

Заслуговую позитивного схвалення бажання дисертантки заглибитися у генезис тьюторства в Україні і відобразити етапи його зародження і розвитку, для усталення позиції тьютора у сучасному освітньому українському просторі. На основі глибокого вивчення досліджуваної проблеми в науковій літературі та педагогічній практиці К.П. Осадчій вдалося коректно проаналізувати проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в освітній практиці та сучасні моделі підготовки педагогів до здійснення тьюторської діяльності в Україні. Поділяємо міркування дисертантки про те, що нині є потреба у здійсненні тьюторської діяльності у роботі з дітьми шкільного віку, а працюючі вчителі не готові до цього, адже практична професійна підготовка майбутніх учителів до тьюторської діяльності не здійснюється системно у закладах вищої освіти.

У третьому розділі дисертанткою слушно представлено аналіз актуальних проблеми і напрямів організації підготовки тьюторів у США, досвіду тьюторства та професійної підготовки тьюторів у країнах Європейського союзу, розвинених країнах Азії й у Росії.

Важливим для досліджень теоретичних аспектів тьюторства є висновок про наявність двох основних шляхів формування тьюторської компетентності за кордоном: навчання у ЗВО за відповідною спеціалізацією на бакалавраті чи магістратурі та проходження сертифікаційних курсів з отриманням документу, що засвідчує право на проведення тьюторської практики.

У четвертому розділі обґрунтовано структуру тьюторської компетентності вчителя та критерії її сформованості, концепцію професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі та змодельовано процес такої підготовки.

Цінним в роботі є те, що автором у обґрунтуванні моделі професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності у інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти описано інтеграцію засобів ІКТ.

У п'ятому розділі здійснено відбір та структурування змісту професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, подано форми,

методи, технології та засоби професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, а також описано шляхи організації інформаційно-освітнього середовища такої підготовки.

Досить високої оцінки заслуговують визначені у дослідженні інформаційно-комунікаційні технології тьюторського супроводу. Вони згруповані відповідно до кожного з етапів такого супроводу на технології для визначення пізнавального інтересу (програми для тестування або онлайн тести), для формулювання освітнього запиту (онлайн дошки, онлайн інтелект-карти), для постановки мети освітньої діяльності як способу очікуваного результату (планувальники, органайзери, календарі), для пошуку освітніх ресурсів і розробки плану освітньої діяльності (пошукові системи, агрегатори інформації, сервіси відкладеного читання, сервіси збереження й обміну зображеннями, сервіси для створення навчальних матеріалів), для реалізації, обговорення, аналізу і коригування плану освітньої діяльності (офісні програми, сервіси створення портфоліо), для аналізу підсумків освітньої діяльності (програми або сервіси тестування, програми для створення навчальних матеріалів, онлайн-ресурси для проведення психологічних тестів), для коригування освітньої мети, визначення тимчасових перспектив (електронні презентації, таблиці).

У шостому розділі подано етапи, методику проведення експериментальної роботи, аналіз результатів педагогічного експерименту щодо впровадження організаційно-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності та прогностичні напрями такої підготовки.

Завершується робота розгорнутими висновками, що слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційного дослідження.

Додатки дисертаційного дослідження свідчать про самостійність здійснюваного наукового пошуку, підкріплення теоретичних положень практичними здобутками та прагнення поділитися результатами своїх науково-методичних здобутків. Відзначимо особливу цінність таких додатків, як проекти кваліфікаційних характеристик тьютора, професійного стандарту

«Тьюторський супровід», методичні матеріали до тем дисциплін для студентів першого (бакалаврського) освітнього рівня галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Аналізуючи основну частину дисертації, можна зробити висновок, що у ході виконання дослідження мета роботи була досягнута, вирішені всі завдання, а отже дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані для розробки освітніх програм, навчально-методичних посібників та комплексів, методичних рекомендацій щодо професійної підготовки учителів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Основні результати дослідження викладено в 49 працях, з яких: 1 – монографія; 4 – навчальні та науково-методичні видання; 20 – статті в наукових фахових виданнях України; 5 – статті в наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; 3 – статті у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; 1 – стаття в зарубіжному виданні; 12 – матеріали конференцій; 3 – свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір. Із них 36 робіт написані автором одноосібно. Варто зазначити, що наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертанткою, достатньо повно представлено в зазначених опублікованих працях.

Публікації здобувачки повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Основні положення й результати дослідження оприлюднювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: 8 міжнародних та 16 всеукраїнських, а також на науково-методичних міжнародних, регіональних та університетських семінарах, засіданнях Тьюторської асоціації України та кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана

Хмельницького. Отже дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що висуваються МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження К.П. Осадчої, вважаємо за необхідне висловити такі зауваження і побажання:

1. Викликає сумнів доцільність конкретизації загальної гіпотези дослідження частковими, окремі з яких не пройшли належної перевірки педагогічним експериментом, зокрема щодо реалізації концепції професійної підготовки учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти та результатів моделювання цієї підготовки.

2. Здійснено ґрунтовну роботу з розробки моделі професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти. Вказане означає, що моделювання є складовою методології дисертаційного дослідження, проте це не відображено у методологічних основах дослідження.

3. У дослідженні визначено дескриптори п'яти рівнів Національної рамки кваліфікацій для тьютора, хоча доцільніше було звернутися до визначення дескрипторів Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

4. У сучасних наукових працях достатньо широко висвітлені питання сутності й структури інформаційно-освітнього середовища закладу освіти, тому потребує додаткового обґрунтування необхідність запровадження окремого інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

5. Аналізуючи адаптивні системи управління навчанням у професійній підготовці майбутніх учителів до тьюторської діяльності варто було б більше приділити уваги педагогічним аспектам їх застосування і впровадження, а не лише технологічним.

6. Прогностичні напрями професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності варто було б розширити за рахунок представлення пропозицій, що стосуються не лише інституційних форм здобуття освіти, а й інших – екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, навчання на робочому місці (на виробництві) та дуальної.

7. Варто було б більше приділити уваги використанню методу експертного оцінювання, залучивши науково-педагогічних працівників, методистів та провідних учителів закладів загальної середньої освіти до зовнішнього оцінювання запропонованих удосконалень освітнього процесу за відповідними критеріями, що визначаються, наприклад, якістю педагогічної діяльності (проектувальний, конструктивний критерії тощо). Це дозволило б більш переконливо довести ефективність та практичну значущість результатів дослідження.

Висловлені зауваження не впливають на загальну високу наукову оцінку виконаного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота К. П. Осадчої «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності» виконана вперше і є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій представлені нові науково-обґрунтовані та практично цінні результати, що полягають у вирішенні проблеми ефективної професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових і концептуальних положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до докторської дисертації.

Вважаємо, що представлене до захисту дисертаційне дослідження «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності» відповідає вимогам 9, 10, 12, 13, 14 Постанови Кабінету України від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (із змінами, внесеними згідно з постановою КМ № 656 від 19.08.2015), а її автор, Осадча Катерина Петрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
проректор з наукової роботи та інформатизації
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»



Спирін О.М.